

zorganizované rolnictvo v "České straně agrární" pokračovati následovně:

1. Jakožto česká stavovská, zájmová strana zemědělská máme na zřeteli organizaci všech zemědělců, bez rozdílu jich postavení společenského a majetkového, tedy velkostatkáře, sedláky, chalupníky i domkáře národnosti české, již trvají na zásadách státoprávních a přijmou náš národnostní a politický program za svůj, dále pak všechny střední stavy našeho českého venkova, s námi stejně trpícího, jako jest naše živnostnictvo a řemeslnictvo, jež jest vysazeno a první ucítí každý otřes hospodářský našeho rolnictva, ono živnostnictvo, jež si je vědomo, že s posledním samostatným zemědělcem odstěhoval by se též náš samostatný řemeslník z obce neb ze své dílny, aby všichni rozmnožili řadu proletariátu a stali se tak námezdnými dělníky těch málo jedinců, v jichž rukou nahromaděn veškerý majetek pozemkový, patřivší druhdy samostatným rolníkům. /.../

Jsouce přesvědčení, že zorganizované, jedním duchem solidarity, vědomím společného nebezpečí, společných práv a požadavků, stejnou povinností k národu a povolání prodchnuté zemědělstvo jediné jest s to, s úspěchem odvracet všechny útoky na českou zemědělskou výrobu činěné, chceme především šířením všeobecného a odborného vzdělání, podporou všech snah zemědělských pracovati k svému cíli. Poněvadž česká strana agrární je hlavně otázkou středního stavu zemědělského, musí k potřebám této třídy býti brán zvláštní zřetel, aniž by však se to dělo na úkor jiných tříd zemědělského obyvatelstva nebo ostatních stavů vůbec. Jen tam lze nazvati poměry zemědělské zdravými, kde převládá střední majetek pozemkový; ani přílišné rozdrobení, ani převaha velkostatků nemohou býti podporovány.

(/a/ Rámcový program české strany lidové (realistické). Praha 1900, s. 84-85. /b/ Program české strany agrární. Praha 1903, s. 11-12, 21-22)

77.

1905, 16. listopad

Proti kompromisní volební reformě na Moravě

Českému pracujícímu lidu na Moravě!

Soudruzi a soudružky!

V spravedlivém hněvu a rozhořčení obracíme se k dělnému lidu moravskému, k celé poctivé veřejnosti české na Moravě, abychom nejostřejším způsobem protestovali proti počínání si všech stran na moravském sněmu a českých stran zvláště. K soudu voláme všechny lidi poctivé, k soudu nad těmi, kteří pro okamžitý prospěch zradili požadavek lidu, týž požadavek, pro který veškerý lid na Moravě bez rozdílu stran se vyslovil!

Suďte a pak jednejte!

Na četných schůzích a táborech po Moravě požadavek všeobecného a rovného práva hlasovacího vyzvedován jako jediná cesta českého lidu moravského. V první schůzi sněmovní podán byl ihned všemi stranami českými na sněmu návrh na zavedení všeobecného a rovného práva volebního. Před sněm dostavil se dne 17. října

padesátitisícový průvod dělnický, na který se v debatě na sněmu všichni mluvivší poslanci odvolávali. Dr. Stránský hrozil ve své řeči vypuknutím občanské války, nebude-li požadavkům dělnictva vyhověno, pro všeobecné právo hlasovací vyslovil se i staročech dr. Žáček a klerikál Hruban.

Organizované dělnictvo konalo nyní na ulicích brněnských plně svou povinnost. Průvody tisícové, demonstrace, schůze, které opakovány byly ve všech městech moravských, svědčily o bojovné náladě dělnictva. Poslanci čeští mohli opírat se při svém návrhu o celou veřejnost nejenom českou, nýbrž i německé dělnictvo postavilo se též v bojovnou frontu.

Němci a velkostatkáři

počali nyní ustupovati. Pod dojmem stálých demonstrací a krvavých událostí ve Vídni, v Praze, pod dojmem událostí v Rusku a v Uhrách, které i v Rakousku donutily každého člověka k poznání, že dělnictvu práv politických nelze více odpírat, ustoupili od požadavku veta a vstoupili s českými stranami do vyjednávání.

"Lidové noviny" správně označily toto vyjednávání jako svůdnou hru v karty. Míchačem karet byl velkostatkář Skene. Ve volebním 21 členném výboru za zády veřejnosti, v téže chvíli, kdy ulice se otřásaly voláním po rovném právu hlasovacím, sdělován byl ten nejhanebnější kompromis, který ve středu dne 15. listopadu byl užaslé moravské veřejnosti sdělen.

Smiřovačky č. 3

jest pitvorná volební oprava, která se souhlasem českých i německých poslanců byla ve volebním výboru tajně zpracována. Co se jí navrhuje? Počet poslanců na sněmu má býti rozmnožen o 51, z toho dostanou privilegované kurie 31 nových mandátů a kurie čtvrtá všeobecná, která jest jako na posměch nabídnuta dosud bezprávnému lidu, 20 mandátů! Jaká v tom leží bezpříkladná ničemnost, možno uvážiti z toho, že půl milionů mužů dospělých má voliti 20 poslanců, co zatím hrstce 230 velkostatkářů se ponechává 30 poslanců! Křiklavějšího a horšího bezpráví není si možno představití.

Ani ze stanoviska českého

nepřináší návrh Skenův po žádné stránce uspokojení. Voličové mají se rozdělit dle národností a českých poslanců bude zvoleno dle tohoto návrhu pouze 73, tudíž ani ne nadpoloviční většina. I dále mají býti velkostatkáři na sněmu rozhodujícími! Nejfrivolnější hra provedena však s vetem. Kdežto po 1. říjnu prohlašováno, že se nesmí za žádnou cenu na požadavek Němců, na zavedení veta, přistoupiti, navrhuje Skenova oprava, aby všechna důleži-

tá usnesení sněmovní podléhala dvoutřetinové většině. A poněvadž tuto Češi nikdy nebudou dle návrhu Skenova míti, bylo zde veto taškářsky obepsáno!

Nyní přicházíme k nejmudnější kapitole. S touto hanebnou opravou projeví svůj souhlas poslanci strany klerikální, staročeské a většina strany lidové. Po veliké demonstraci brněnského dělnictva ve středu dne 8. listopadu na Zelném trhu odebrala se deputace naší strany do klubu českých poslanců zemských a tam varovala poslance, aby na čtvrtou kurii nepřistupovali a nezrazovali tak boj za všeobecné a rovné právo volební! Deputaci naší odpovězeno bylo vyhýbavě a za kulisami se vyjednávalo dále. Dělnictvo v Prostějově demonstrovalo proti dru Perkovi, v Olomouci proti dru Žáčkovi, většina českých listů na Moravě vyslovila se proti novým smiřovačkám, i řada městských zastupitelstev protestovala, ale vše marno. Můžeme sdělit celé české veřejnosti, že věc všeobecného a rovného práva hlasovacího byla již zražena!

Dr. Žáček,

tento potměšilý intrikán, na ministerské křeslo aspirující, odejel do Vídně k baronu Gautschovi společně se šlechticem Skenem a vyžádal si jeho souhlas. Aby několik štrébrů dostalo se do zemského výboru, aby několik osobek dostalo se k úřadům, zrazen byl veliký boj dělnictva za rovné právo občanské v téže chvíli, kdy se celý stát otrásá v základech pod tlakem dělnických mas a kdy všeobecné a rovné právo volební jest na nezadržitelném postupu. Jednání německých a velkostatkářských poslanců si vysvětlujeme. Jde jim o obhájení nepřirozené a nepoctivé majority, proto jest jim každý prostředek dobrý, i ten nejšpatnější. Odsoudili jsme je, bojovali jsme proti nim! Ale jednání českých poslanců nejde odůvodniti a ospravedlniti ničím.

Aby zrada na dělném lidu českém mohla být provedena, vyžádali si dr. Žáček a šl. Skene na Gautschovi ochranu vojenskou. Týž Žáček, týž Perrek, kteří při zahájení sněmu po tři dny ve sněmu stěžovali si na řádění brněnské policie proti Čechům, pod ochranou

infanterie, kavalerie a četníků

dávají ve sněmu souhlas ku neslýchané zradě všeobecného a rovného práva hlasovacího. Brno proměněno ve vojenský tábor, 10 setnin pěchoty a 2 škadrony dragounů povolány z cizích míst na zesílení 6 000 mužů čítající brněnské posádky. České dělnictvo mělo býti uvítáno ocelí a olovem, kdyby se opovážilo vykonávati ten nejmenší nátlak na české poslance. A to 6 neděl po 1. říjnu! Dělnictvo brněnské zachová si však v těchto dnech příslušnou rozvahu. Nenecháme se vehnati pod kopyta koní a před hlavně pušek. Postarati se však musíme nyní o to, aby celou veřejností

zalomcovala bouře nespokojenosti,

která by všechny ty, kteří se této prorady zúčastnili, smetla z povrchu. Soudruzi, dělníci! Pořádejte nyní všude schůze a tábory, vysvětlujte události se sběhnuvší! Zahajte nejkrasnější odpor a připravujte se na

Generální útok,

který v nejbližších dnech povedeme s ostatním dělnictvem celého Rakouska na bašty zpátečnictví. Hromadná politická stávka jest dnes naším heslem! Připravujte ji!

Zaneste všude i do nejzapadlejších vísek, do všech domů i chatek myšlenku odporu proti všem zpátečnickům a zrádcům lidu!

Těm, kteří tak hanebným způsobem zradili boj za všeobecné a rovné právo volební, všem těm, kteří se postavili ať otevřeně či skrytě proti němu, bez ohledu na národnost i strany voláme slovy naší hymny

-však přijde den odplaty
a potom budem soudit my!

Ten den jest zde!

Strojte boj! Pryč se zpátečnickou koalici česko-německo-velkostatkářskou na moravském sněmu!

Ať žije všeobecné rovné právo volební!

V Brně, dne 16. listopadu 1905

Výkonný výbor československé strany sociálně-demokratické na Moravě.

(Revoluční rok 1905. Faksimilia dokumentů k boji o všeobecné právo volební. Brno 1980)

78 a, b

1905, 28. - 30. listopad

Boj za všeobecné hlasovací právo do říšské rady

/a/

Triumfální manifestace v Praze

Co se včera dalo v Praze, to se nedá slovy ani vylíčit. Takové manifestace pro všeobecné a rovné právo hlasovací Praha a Čechy neviděly. Od časného rána bylo vše zavřeno. Nikde se nepracovalo. Celé město, všechna předměstí vyšla na ulice. Na dvakrát sto tisíc osob bylo v průvodu, na sto tisíc bylo diváků. V průvodě byly také nepřehledné řady žen. Sociálně demokratické organizace průvod zahajovaly a průvod končily. Bataiony, jaké ony k manifestaci mobilisovaly, byly nesmírné a nekonečné. Pro sociální demokracii československou je včerejší den v Praze triumfem největšího řádu.

Průběh manifestace, jež vtiskla ráz celému městu, byl od nejčasnějšího rána až do pozdních hodin večerních slavnostní, a až velebně důstojný. Byla to odpověď pražské policii, že větší a účinnější ani nemohlo být. Ta